

Prostor svobody, bezpečnosti a
práva (spravedlnosti)

Od počátku k Amsterdamu

- stagnace společného trhu v 80. letech
- okamžité „řešení“: Schengen I
- počátek 90. let: Schengen II – nedostatečné pravomoci EHS
- Schengen II – koncepční řešení mimo právo ES a EU

Amsterodamská smlouva

- zahrnutí „schengenského práva“ do I. a III. pilíře
 - justiční spolupráce v civilních věcech, víza, azyl: I. p.
 - justiční spolupráce v trestních věcech, policie: III. p.
- = nové prameny úpravy
- Prostor svobody, bezpečnosti a práva
- SVOBODA
- BEZPEČNOST
- PRÁVO (SPRAVEDLNOST)

Současná právní úprava: SFEU, hlava V (čl. 67 až 87)

- Cíle Unie: čl. 67
 - zajišťuje uvnitř pohyb osob bez kontrol a rozvoj společné politiky azylu, přistěhovalectví a ostrahy vnějších hranic (SVOBODA)
 - usiluje o zajištění vysoké úrovně bezpečnosti v oblasti policejní ochrany a trestního práva (BEZPEČNOST)
 - usnadňuje přístup ke spravedlnosti (uznávání rozhodnutí v civilních věcech) (+ ...) (PRÁVO)

SVOBODA

- nový režim vnitřních hranic – bez kontrol
 - týká se i cizinců
 - mimořádně a dočasně lze kontroly obnovit
- důkladné kontroly na vnějších hranicích
 - kontroly dvojího stupně na hraničních přechodech
 - ostraha hranic, problémy s mořskou hranicí
 - FRONTEX
- režim cizinců ze 3. států (víza, azyl, uprchlíci)
 - jednotný azylový status
 - společná vízová politika
 - společná přistěhovalecká politika (řízení migračních toků, modrá karta)
 - uprchlíci: Ženevská úmluva (1951) a Protokol (1967)

Schengenský hraniční kodex

(nařízení č. 2016/399)

Zásady

- **žádná opatření na ochranu hranic ve vztahu k osobám překračujícím vnitřní hranice mezi členskými státy Evropské unie**
- **pravidla, kterými se řídí opatření na ochranu hranic ve vztahu k osobám překračujícím vnější hranice členských států Evropské unie.**

VNITŘNÍ HRANICE

- **Zrušení ochrany vnitřních hranic**
- Článek 20
- Překračování vnitřních hranic: Vnitřní hranice lze překročit ***v jakémkoliv místě, aniž*** by se prováděla hraniční ***kontrola osob*** bez ohledu na jejich ***státní příslušnost***.

Dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic

- Článek 23 - 1. **Závažná hrozba pro veřejný pořádek nebo vnitřní bezpečnost**: lze výjimečně znovu zavést ochranu vnitřních hranic
 - po omezenou dobu nepřesahující 30 dní nebo
 - po předvídatelnou dobu trvání závažné hrozby, pokud tato doba přesahuje 30 dní.
- Proporcionalita: respektovat míru, která je nezbytně nutná jako reakce na tuto závažnou hrozbu.
- 2. Jestliže závažná hrozba pro veřejný pořádek nebo vnitřní bezpečnost trvá déle, lze **ochranu hranic prodlužovat vždy nejvýše o 30 dní.**

Postupy v případech, které vyžadují naléhavá opatření

- Článek 25 - Jestliže je z hlediska veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti v členském státě nezbytné přijmout naléhavá opatření, může dotyčný členský stát **výjimečně a okamžitě znovu zavést ochranu vnitřních hranic.**

Vnější hranice

- Schengenský prostor: EU + NO, IS, CH
- mimo GB, IE, CY, BG, RO, HR
- **Schengenský hraniční kodex** [nařízení č. 2016/399]
 - ochrana vnějších hranic není jen v zájmu členského státu, o jehož hranici jde, ale celé EU
 - definice společných pravidel týkajících se základních podmínek pro překračování vnějších hranic a pro provádění hraničních kontrol

VNĚJŠÍ HRANICE

- Článek 4 - **Překračování vnějších hranic**
- Vnější hranice lze překračovat **pouze na hraničních přechodech** a během stanovené provozní doby.
- Výjimky z povinnosti překračovat vnější hranice pouze na hraničních přechodech lze povolit: jednotlivcům nebo skupinám osob v případě nepředvídaného stavu nouze.
- Členské státy zavedou vnitrostátním právem sankce za nepovolené překročení vnějších hranic v místech mimo hraniční přechody - účinné, přiměřené a odrazující.

Podmínky vstupu pro státní příslušníky třetích zemí

- Článek 5 – 1. Podmínky pro pobyty, jejichž délka **nepřekročí** za období šesti měsíců dobu delší než **tři měsíce**:
 - mají platný cestovní doklad,
 - mají platné vízum, pokud je požadováno (nařízení č. 539/2001),
 - zdůvodní účel a podmínky předpokládaného pobytu a mají zajištěny dostatečné prostředky pro obživu jak na dobu předpokládaného pobytu, tak na návrat do své země původu,
 - nejsou osobami vedenými v SIS, jimž má být odepřen vstup,
 - nejsou považováni za hrozbu pro veřejný pořádek, vnitřní bezpečnost, veřejné zdraví nebo mezinárodní vztahy kteréhokoliv z členských států.

Ostraha hranic

- Článek 12
- zabránit nedovolenému překračování hranic,
- čelit přeshraniční trestné činnosti a
- přijímat opatření proti osobám, které překročily hranice nezákonně (jaká - ?).
- K výkonu ostrahy hranic používá **národní pohraniční stráž stálých nebo mobilních jednotek.**
- **Tato ostraha se provádí takovým způsobem, aby se osobám zamezilo obcházet kontroly na hraničních přechodech a aby byly od takového obcházení odrazeny.**
- Ostrahu lze také provádět technickými prostředky, včetně prostředků elektronických.

Personál a prostředky pro ochranu hranic

- Článek 14 - Členské státy poskytnou pro ochranu vnějších hranic podle článků 6 až 13 odpovídající personál a prostředky v dostatečném množství, aby byla zajištěna účinná, vysoká a jednotná úroveň ochrany jejich vnějších hranic.
- Článek 15 - Provádění ochrany hranic
- Ochranu hranic vykonává pohraniční stráž **v souladu s tímto nařízením a v souladu s vnitrostátními právními předpisy.**

Evropský systém ochrany hranic (Eurosur)

- V r. 2013 byl vytvořen nařízením č. 1052/2013 **Evropský systém ochrany hranic (Eurosur)**
- Cíl: zlepšení integrovaného řízení vnější hranic, předcházení přeshraniční trestné činnosti i řešení nedovolené migrace do EU.
- Taktéž ochrana a záchrana životů migrantů, kteří se snaží dostat k evropským břehům po moři.

FRONTEX

- Operativní spolupráci mezi členskými státy v oblasti řízení vnějších hranic od r. 2005 koordinuje **Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států** – původní nařízení č. 2007/2004 (FRONTEX).
- **Nařízením č. 2016/1624** byla zřízena namísto původního FRONTEXU **Evropská pohraniční a pobřežní stráž** („nový FRONTEX“). Stráž má dvě složky:
 - původní FRONTEX jako unijní agenturu
 - k tomu navíc orgány pohraniční stráže členských států.
- Stráž má k dispozici fond 1500 odborníků v pohotovostních jednotkách, které mohou být vyslané na krizové místo do 5 dní (**tzv. rezervní tým pro rychlé nasazení**). Vlastní zásahová technika (např. lodě, vrtulníky).
- ČR dodává do tohoto týmu 20 osob.

Nový FRONTEX (Stráž)

- **Úkoly:**
 - přispívat k účinné ochraně hranic včetně aktivit pro odhalování přeshraniční trestné činnosti,
 - poskytovat účinnou technickou a operativní pomoc zúčastněným hraničním členským zemím prostřednictvím společných operací a zásahů rychlé reakce a rovněž pomoc na podporu pátracích a záchranných operací zaměřených na osoby v tísni na moři,
 - organizovat, koordinovat a provádět návratové operace.
- **Efektivní pomoc Stráže pohraničním orgánům postiženého státu, který situaci sám nemůže zvládnout (tzv. zásah rychlé reakce na hranicích).** Zřizování hotspotů a v rychlejším třídění migrantů na ty, kteří mají šanci na základě žádosti získat azyl a na ostatní, kteří zjevně statut uprchlíka nesplňují a mohou být navráceni.
- **Záchranné operace na moři:** Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři
 - povinnost každého plavidla poskytnout pomoc lidem v tísni na moři
 - ve většině případů migranty po záchráně nelze bezprostředně vrátit do země původu, takže zpravidla končí v přístavech země EU, kam byli dopraveni

Nový FRONTEX – řešení krize

- Při trvání naléhavé situace a absolutní dlouhodobé neochotě postiženého členského státu situaci řešit ve spolupráci se Stráží, může **Komise** podle čl. 29 nařízení č. 2016/399 (Schengenský hraniční kodex) rozhodnout o obnovení hraničních kontrol mezi tímto státem a ostatními členskými státy schengenského prostoru, tedy o **suspenzi schengenského režimu** vůči tomuto státu.
- Oproti původním úvahám tak **Stráž nemůže zasahovat proti vůli členského státu, na jehož území by měl být zásah proveden.** Takový stát by ale mohl být **prakticky „vyloučen“ ze Schengenu**, aby jeho postup neohrozil fungování schengenského systému mezi ostatními státy.

FRONTEX – vnější hranice

- schází výkonné pravomoci, nicméně vysoký rozpočet – operativní činnost na mořské hranici
- **primární odpovědnost za ochranu vnějších hranic zůstává stále jednoznačně na straně členských států**
- FRONTEX: převážně koordinační charakter s vysokou mírou závislosti na členských státech
- **není to mocenský útvar EU**

Vízový kodex EU

- Nař. 810/2009 – jednotný právní dokument pro krátkodobá „schengenská“ víza
 - tj. do 90 dnů
 - víza nad 90 dnů: kompetence členských států
 - stanoví podmínky a postupy pro udělení víz (rozhodnutí do 15 dnů, lze žádat o přezkum)
- Seznam třetích zemí s vízovou povinností: nař. 539/2001
- Jednotný formát víza: nař. 1683/95

Dlouhodobý pobyt (nad 90 dnů)

- dlouhodobé vízum, resp. povolení k pobytu
- zejména pro výkon pracovní činnosti nebo za účelem spojení rodiny
- směrnice EU regulují jen obecné otázky
- zůstává kompetence členských států (zejména kvóty pro zahraniční pracovníky)

A Z Y L - S F E U čl. 78

- 1. Unie vyvíjí **společnou politiku týkající se azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany** s cílem poskytnout každému státnímu příslušníkovi třetí země, který potřebuje mezinárodní ochranu, přiměřený status a zajistit dodržování zásady nenavracení.
- Tato politika musí být v souladu s Ženevskou úmluvou o právním postavení uprchlíků (1951), Protokolem ... (1967) a ostatními příslušnými smlouvami.

Dublinský systém

Příslušnost k posuzování žádosti o azyl

- Původní úprava Schengenskou prováděcí úmluvou, poté rozvedena v tzv. Dublinské úmluvě a dnes je úprava obsažena v **nařízení č. 604/2013 (tzv. „Dublin III“)**. Smyslem úpravy je zamezit posuzování několika žádostí téže osoby ve více státech.
- Nařízení stanoví soustavu kritérií, která se aplikují v pořadí, v jakém jsou v nařízení uvedena.
- **1. Rodinné vazby:** Příslušný je ten stát, ve kterém legálně pobývá člen rodiny žadatele.
- **2. Vydané vízum či povolení k pobytu:** Příslušný je stát, který žadateli již vydal povolení k pobytu či vízum.
- **3. Neoprávněný vstup a pobyt:** Příslušný je stát, jehož státní hranici žadatel neoprávněně překročil při příchodu ze třetího státu či kde alespoň 5 měsíců neoprávněně pobýval, nelze-li ji zjistit, jak na území členských států přicestoval.
- **4. Bezvízový styk:** Příslušný je ten stát, na jehož území žadatel vstoupil bez víza.
- **5. První podaná žádost o azyl:** Příslušným je ten členský stát, kde žadatel požádal o mezinárodní ochranu poprvé.
- V minulosti byl rozhodným státem vždy ten, jehož vnější hranici cizinec překročil při příchodu z třetího státu do EU jako první.
- Cílem tohoto postupu je zabránit **tzv. asylum shopping**, když žadatel o azyl podává svoji žádost současně nebo postupně ve více členských státech.
- Kromě toho na žádost jiného členského státu může každý členský stát souhlasit s tím, že posoudí žádost o azyl, **ke které není příslušný**, a to z humanitárních důvodů, které vyplývají zejména z rodinných nebo kulturních důvodů za předpokladu, že si to dotčené osoby přejí.
- Členský stát určený jako příslušný k žádosti o azyl musí žadatele převzít a vyřídit žádost.

Nový vývoj od r. 2015 - kvóty

- Čl. 78 odst. 3.
- Ocitnou-li se jeden nebo více členských států ve stavu nouze v důsledku náhlého přílivu státních příslušníků třetích zemí, může **Rada na návrh Komise** přijmout ve prospěch dotyčných členských států **dočasná opatření**. Rada rozhoduje po konzultaci s Evropským parlamentem.

Nový vývoj od r. 2015

- **Rozhodnutí Rady 2015/1523 a 2015/1601, kterými se stanoví dočasná opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie a Řecka:**
- Dočasná opatření podle uvedených rozhodnutí měla spočívat v tom, že jednotlivé členské země EU **převzou každá určité množství těchto migrantů k azylovému řízení**. Druhé z obou rozhodnutí Rady (2015/1601) dokonce stanovilo pro jednotlivé členské státy kvóty migrantů, které mají tyto státy **přijmout k azylovému řízení**. Účinnost rozhodnutí skončila 26. září 2017.
- Nesouhlas některých členů (ČR, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko) - **přehlasování** ostatními - Rada rozhodovala kvalifikovanou většinou na základě čl. 16 odst. 3 SEU. ČR, Maďarsko a Polsko odmítly na tomto základě přijímat migranty = **nerespektování povinností vyplývajících z unijního práva**.
- Slovensko a Maďarsko napadly obě uvedená rozhodnutí Rady **žalobou na neplatnost** podle čl. 263 SFEU (C-643 a 647/15). Argumentovaly tím, že tato rozhodnutí byla legislativními akty EU a jako takové měly být jejich návrhy předloženy k posouzení národním parlamentům, což se nestalo. Soudní dvůr tuto žalobu na neplatnost zamítl s tím, že nešlo o legislativní akt.
- **Politická dohoda mezi vrcholnými představiteli členských států EU a Tureckem** o zastavení pohybu nelegálních migrantů na čínech z Turecka do Řecka z 18. března 2016. Nejde o mezinárodní smlouvu v právním smyslu, ale jen o společné politické (tedy právně nezávazné) prohlášení, kde vůbec nefiguruje Evropská rada, a tím ani EU jako taková, ale jen samostatně představitelé členských států Unie.

Přistěhovalectví - S F E U

- Článek 79
- Unie vyvíjí *společnou přistěhovaleckou politiku*, ...
- Opatření přijímaná řádným legislativním postupem se týkají:
 - a) podmínky vstupu a pobytu a pravidla, podle nichž členské státy udělují **dlouhodobá víza a vydávají dlouhodobá povolení k pobytu**, včetně těch, která jsou udělována a vydávána za účelem slučování rodin;
 - b) **vymezení práv státních příslušníků třetích zemí** oprávněně pobývajících v členském státě, včetně podmínek upravujících svobodu pohybovat se a pobývat v ostatních členských státech;
 - c) **nedovolené přistěhovalectví a nedovolený pobyt včetně vyhoštění a vracení osob s neoprávněným pobytem**;
 - d) **boj proti obchodu s lidmi**, především se ženami a dětmi.
- **Není dotčeno právo členských států** stanovit **objem vstupů státních příslušníků třetích zemí** přicházejících ze třetích zemí na jejich území s cílem hledat tam práci jako zaměstnanci nebo osoby samostatně výdělečně činné.
- Článek 80
- Politiky Unie podle této kapitoly a jejich provádění se řídí zásadou **solidarity a spravedlivého rozdělení odpovědnosti mezi členskými státy, a to i na finanční úrovni**.

